

міліції відсутня координація такої діяльності, яка була б зорієнтована на міжвідомчу взаємодію окремих ланок державної системи.

З метою запровадження в Україні ефективної державної системи захисту прав дитини необхідно визначити орган виконавчої влади, що є правонаступником Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту саме в координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики з питань сім'ї та жінок, а не лише з реалізації даних напрямів державної політики.

4.2. Роль неурядових організацій та суб'єктів підприємництва в реалізації державної політики у сфері соціально-правової захищеності дітей

140

Активну участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері захисту прав дітей беруть і неурядові організації, адже, охоплюючи своєю діяльністю різні рівні суспільного життя, вони краще розуміють сутність і специфіку відповідних соціальних проблем та шляхи їх подолання, виступаючи універсальним посередником між громадянами й державою.

Упродовж 2011 року плідна співпраця органів державної влади і неурядових організацій розвивалася в різних напрямках. Особливої уваги заслуговує співпраця Уряду України з Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, який є основним партнером у впровадженні в нашій країні Конвенції ООН про права дітей. Одним із напрямків співпраці є допомога у створенні законодавчої бази із забезпечення прав дітей. Так, у 2011 році ЮНІСЕФ брав активну участь у розробці стратегічних документів, які передбачають посилення соціального захисту, розвиток системи профілактичних соціальних послуг для сімей з дітьми, комплексні реформи медичної галузі, адміністративну та бюджетну реформи, перехід від системи універсального і категорійного забезпечення грошовою допомогою до адресних виплат допомоги.

Державою докладається чимало зусиль для забезпечення успішності реалізації національних стратегій і програм, спрямованих на потреби дітей. Однак в умовах обмеженості бюджетних асигнувань гостро стоїть проблема пошуків найбільш ефективних механізмів їх реалізації. У цьому предметному полі у 2011 році ЮНІСЕФ підтримав два важливі дослідження в галузі догляду за дітьми. Так, Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень було проведено аналіз витрат різних форм догляду за дитиною, розміщення дитини у різні альтернативні форми виховання, короткострокові прийомні сім'ї. Результати цього дослідження показали порівняльні витрати в інтернатних установах і в установах альтернативного догляду сімейного типу, виявивши необхідність мати більш повну фінансову оцінку для

визначення мінімального пакета послуг на рівні громади і чіткі розрахунки для фінансування альтернативних форм сімейного догляду. Інститутом демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи було проведено загальний аналіз розподілу функцій органів, відповідальних за прийняття рішень щодо соціально незахищених сімей/дітей, причин їх інституціоналізації, процес реформування системи опіки та піклування й індивідуальну оцінку стану випускників інтернатних установ. Це дослідження забезпечує початкові спроби відображення потоку дітей, направлених у державні установи догляду за дітьми.

Протягом 2011 року ЮНІСЕФ продовжував реалізовувати програму, що ставить за мету досягнення Цілей розвитку тисячоліття, а саме: зменшення дитячої смертності, захист материнства, зупинення поширення ВІЛ/СНІДу і туберкульозу, захист вразливих категорій населення. Також було завершено розробку наступної програми співпраці Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) та Уряду України на 2012-2016 рр. Програма співпраці полягає в підтримці національних зусиль, скерованих на зниження рівня соціального виключення та нерівності, надання якісних соціальних послуг у найефективніший спосіб для найуразливіших груп дітей. Ключовими очікуваними результатами реалізації програми намічається зниження рівня соціальної нерівності, що впливає на дітей, та збільшення кількості соціально виключених дітей, підлітків і жінок, які користуються якісними медичними та соціальними послугами.

Протягом 2011 року нерядовими організаціями значну увагу було приділено роботі із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, з метою запобігання виходу дитини із сім'ї, сприяння реінтеграції дітей, які були влаштовані в інтернатні заклади, до їх сімей, збереження виховного потенціалу сім'ї. Зокрема, до її складу входили:

- Проект Представництва благодійної організації «Надія і житло для дітей» «Розробка та впровадження механізмів деінституціалізації на території Макарівського району» (за партнерства Київської обласної і Макарівської районної державних адміністрацій), метою якого є впровадження на районному рівні комплексної моделі деінституціалізації через створення й розвиток сімейно орієнтованих служб та послуг для дітей і сімей. У рамках проекту протягом 2011 року введено в експлуатацію та передано в комунальну власність району Центр соціальної підтримки дітей та сімей «Промінь надії», який є комплексом сімейно орієнтованих послуг на рівні територіальної громади. Створення такого Центру – інноваційний підхід до реформування системи опіки над дітьми в Україні в цілому. Вперше в країні проведено закриття інтернатного закладу в комплексі з розвитком системи послуг для сімей та дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, і потребують допомоги;
- Проект Міжнародної благодійної організації «Партнерство «Кожній дитині» «Попередження вилучення дітей із сімейного середовища шляхом упровадження механізму гейткіпінгу в Україні» (за

підтримки GR Foundation (США)), метою якого є зменшення на 30 % кількості дітей, які перебувають в інтернатних закладах Київської області, шляхом запровадження механізму гейткіпінгу та розвитку ефективних моделей сімейно орієнтованих послуг для сімей та дітей на рівні громади;

- Проект Міжнародної благодійної організації «Партнерство «Кожній дитині» «Зростаємо разом» Розвиток батьківського потенціалу вразливих сімей з дітьми (за підтримки Всесвітнього дитячого фонду «Childhood») реалізується в м. Біла Церква, м. Полтава. Його метою визначено покращення задоволення потреб дітей та їхній розвиток у ранньому віці шляхом посилення батьківського потенціалу й навичок задля збереження сімей. На основі досвіду проекту підготовлені пропозиції для Міністерства соціальної політики України щодо кваліфікаційних вимог до фахівця із соціальної роботи у громаді;
- Започаткована реалізація програми МБО «Благодійний фонд «СОС Дитячі містечка» з підтримки сімей та захисту прав дітей у Луганській області спільно з Луганською обласною державною адміністрацією. У рамках реалізації програми передбачається сприяння реінтеграції дітей, які були влаштовані до інтернатних закладів із соціально-економічних причин, до їх сімей, а також робота із сім'ями, що опинилися в складних життєвих обставинах, з метою недопущення виходу з них дітей;
- Пілотний проект Благодійного фонду «Розвиток України» у Дніпропетровській області «Родина для дитини», націлений на реформування інтернатних закладів, розвиток сімейних форм виховання та профілактику сирітства (робота з кризовими сім'ями). Партнером проекту є Дніпропетровська обласна державна адміністрація. У рамках проекту розпочато відпрацювання в Дніпропетровському районі моделі реформування районного дитячого будинку «Сім'я» з одночасним розвитком сімейно орієнтованих послуг для дітей і сімей (партнером у реалізації цього проекту є Представництво благодійної організації «Надія і житло для дітей» в Україні);
- Пілотний проект Благодійного фонду «Розвиток України» в м. Донецьку «Збережемо дитині родину», партнерами якого є Донецька міська рада і Міжнародна організація «HealthRightInternational (Право на здоров'я)»;
- Проект Представництва благодійної організації «Надія і житло для дітей» «Попередження відмов від дітей раннього віку шляхом покращення якості та розробки стандартів соціальних послуг для вразливих матерів, сімей і дітей» реалізовувався з метою покращення попередження відмов від новонароджених дітей і дітей раннього віку шляхом апробації на рівні пілотної Хмельницької області та офіційного схвалення на національному рівні «Стандартів надання послуг у соціальному центрі матері та дитини» та «Інструкції ро-

боти у консультаційних пунктах при пологових стаціонарах, жіночих консультаціях та будинках дитини». До проекту було залучено чотири обласні центри матері та дитини: Львівський, Київський, Хмельницький та Черкаський і Херсонський міський центри. Слід зазначити, що наказом Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді № 23 від 10 червня 2011 року затверджено «Стандарт надання соціальних послуг соціальним центром матері та дитини»;

- Проект Представництва благодійної організації «Надія і житло для дітей» «Розвиток послуг раннього втручання для дітей з особливими потребами» був направлений на запровадження та розвиток послуг раннього втручання для сімей, які виховують дітей з особливими потребами. У результаті впровадження проекту було розроблено навчальну програму підготовки фахівців методам надання реабілітаційних послуг раннього втручання, за якою проведено підготовку фахівців будинку дитини до роботи із сім'ями, які виховують дітей з особливими потребами.

143

У напрямку забезпечення можливості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які мають інвалідність, виховуватись у сімейних формах виховання було реалізовано проект Представництва благодійної організації «Надія і житло для дітей» «Навчальна програма з підготовки прийомних батьків та батьків-вихователів до виховання дітей з функціональними обмеженнями». Його метою було підвищення готовності батьків-вихователів і прийомних батьків до виховання дітей з інвалідністю, яких усе частіше вони беруть на виховання. У рамках цього проекту було розроблено та апробовано навчальну програму і модуль з підготовки прийомних батьків та батьків-вихователів до виховання дітей з інвалідністю. Його результатом стало видання навчального посібника «Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі до виховання дітей з інвалідністю».

Не залишилися поза увагою і випускники інтернатних закладів, яким, як відомо, бракує необхідних для самостійного життя знань, особистих якостей і життєвих навичок щодо подальшої зрілої соціалізації. Задля зменшення ризику вироблення неефективних рішень у разі потрапляння випускників державної системи опіки у складні життєві обставини протягом 2011 року неурядовими організаціями проводилась така робота:

- у рамках проекту «Система підтримки та надання допомоги в становленні самостійності дітей, які перебувають під опікою держави в Україні» (реалізується ВБО «Український фонд «Благополуччя дітей» у м. Кіровоград за підтримки Міжнародного благодійного фонду «Друзі дітей України» та фінансування Європейського Союзу) здійснюється апробація польської методики підтримки дітей, які перебувають під опікою держави, у становленні їх самостійності;
- проект Міжнародної благодійної організації «Партнерство «Кожній дитині» «Програма соціальної інтеграції молоді, позбавленої

батьківського піклування «Впевнений старт», що впроваджується в п'яти пілотних територіях Київської області (Вишгородському, Іванківському й Таращанському районах, у м. Біла Церква), спрямований на розробку та апробацію моделі соціальної інтеграції молоді, позбавленої батьківського піклування, у період переходу до самостійного життя.

Заважаючи на актуальність питання щодо запобігання насильству над дітьми, подолання проблеми торгівлі людьми, українськими державними органами й міжнародними організаціями продовжувалася реалізація спільних проектів у цих сферах, зокрема:

- розробка та впровадження Кодексу щодо захисту дітей від жорстокого поводження з дітьми в мережі Інтернет та ІКТ-ресурсах, що ініційовано Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда-Україна» за підтримки Офісу Уповноваженого Президента України з прав дитини та за фінансової підтримки Міжнародної організації ЕКПАТ;
- проведено інформаційну кампанію «Брудний дотик» (у рамках проекту «Дитинство без насильства – покращення системи захисту дітей у Східній Європі», що реалізується Всеукраїнською благодійною організацією «Український фонд «Благополуччя дітей» у співпраці з польською організацією Nobody's Children Foundation за підтримки ОАК Foundation). Її спрямування - підвищення обізнаності громадськості щодо проблеми сексуального насильства над дітьми, виявлення випадків насильства, їх попередження та допомоги дітям, які постраждали від сексуального насильства;
- партнерський проект «Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад» Представництва Міжнародної організації з міграції в Україні у партнерстві з ВБО «Український фонд «Благополуччя дітей» за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації в Івано-Франківській обл., Львівській обл., АР Крим та Донецькій обл. передбачає підготовку педагогів і практиків соціальної сфери до ефективної роботи в школах з питань протидії торгівлі людьми;
- міжнародний молодіжний партнерський проект проти комерційної сексуальної експлуатації дітей, що реалізовувався Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда-Україна» за підтримки Європейського Союзу, Міжнародної організації ЕКПАТ та ОАК Фондації;
- «Соціальна допомога постраждалим від торгівлі людьми та насильства, особливо жінкам та дітям» (Центр «Ла Страда-Україна», донор – Christliche Ostmission (Швейцарія).

У 2011 році продовжувалася співпраця у сфері роботи з неповнолітніми правопорушниками. У рамках співпраці Всеукраїнського громадського центру «Волонтер» з Державною пенітенціарною службою України

за сприяння Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні на базі виховних колоній та слідчих ізоляторів проведено дослідження проблем соціальної адаптації неповнолітніх. За результатами дослідження розроблено методичний посібник з реалізації програм реінтеграції в суспільство неповнолітніх і молоді, що перебувають у місцях позбавлення волі.

Також для інтеграції методики оцінки потреб у процес підготовки фахівців соціальної сфери Міжнародною благодійною організацією «Партнерство «Кожній дитині» протягом 2011 року було підготовлено навчальні плани та програми курсу, навчально-методичний посібник «Оцінка потреб дитини та її сім'ї: від теорії до практики». Посібник рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України для використання у вищих навчальних закладах, які готують соціальних фахівців.

У напрямку посилення ролі громадськості у формуванні й упровадженні стратегій соціальної політики на місцях шляхом активізації та налагодження механізмів спільного з органами місцевого самоврядування і виконавчої влади прийняття рішень реалізовувався проект «Посилення ролі громадськості у розв'язанні місцевих соціальних питань» ВБО «Український фонд «Благополуччя дітей» за фінансової підтримки Європейського Союзу. У рамках цього проекту проведено комплексне навчання представників органів місцевого самоврядування, виконавчої влади, соціальних інституцій, неурядових організацій, членів громади щодо впровадження ефективних механізмів спільного прийняття рішень на рівні громади у проектних громадах створені Координаційні ради. Пілотними майданчиками проекту стали: Дніпропетровська область (м. Вільногірськ, м. Жовті Води) та Черкаська область (м. Канів; Соснівський район міста Черкаси).

Діяльність низки громадських організацій спрямована і на створення медіа-середовища, дружнього до дитини, підвищення медіа-грамотності батьків, учителів, дітей. Так, у 2011 р. в с. Штормове Сакського р-ну АР Крим громадською організацією «Фонд «Відкрита політика» започатковано фестиваль «Екран – для дружби!», який збирає юних журналістів з різних регіонів України, дітей різних національностей із тим, щоб навчити створювати добрі медіа, дружні для людини. Фонд «Відкрита політика» проводить конкурси, тренінги для юних журналістів, спрямовані на виховання європейських стандартів журналістики, формування культури користування новими медіа, усвідомлення цінності вільного та відповідального спілкування в соціальних мережах.

Діяльність громадських організацій спрямовується і на розвиток медіа-освіти, підготовку медіа-педагогів. Так, проекти Української академії преси спрямовані на підготовку навчальних і методичних посібників, створення програм навчальних курсів, проведення навчальних заходів з медіа-освіти¹. Вони здійснюються у співпраці з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Інститутом інноваційних технологій МОНсім'ямолодь України, Асоціацією діячів кіноосвіти і медіа-педагогіки України.

¹ Більше - <http://www.aup.com.ua/?cat=education&subcat=history>

Крім того, громадські організації також ініціюють і проводять конкурси, фестивалі, інші заходи, спрямовані на виховання медіа-культури. У 2011–2012 рр. юні журналісти Дитячої медіа-студії «Птахи» (м. Київ, Родинний центр «Як намалювати птаха...»), телестудії «Юнь» (Київський палац дітей та юнацтва), шкільної телестудії «Відеокласпродакшн» (м. Вишневе, Київської обл.) стали авторами соціальної реклами на тему «Свобода», «Міжкультурний діалог». Вони створили флаєри, наліпки, мультиплікаційні ролики «Свободу слову!», «Колір шкіри в нас різний, а мрії – одні!».

Слід відмітити, що у галузі захисту прав дітей відбувається об'єднання зусиль різних неурядових організацій, що дає можливість повчитися одна в одній, перейняти досвід колег та об'єднати зусилля для досягнення амбітних цілей, які визначаються в процесі взаємодії. Прикладом цього слугує Альянс «Україна без сиріт», що об'єднує понад 80 організацій, діяльність якого направлена на профілактику сирітства в Україні, на влаштування дітей у сім'ї, на підтримку усиновителів та прийомних сімей, а також на об'єднання громадських, благодійних і релігійних організацій для роботи в цих напрямках. Протягом 2011 року учасники Альянсу взяли участь у трьох робочих самітах «Україна без сиріт» з різних аспектів допомоги дітям-сиротам, організованих Альянсом (усього 155 представників і 71 організація), а саме: саміт з усиновлення, основною метою якого було вироблення стратегії розвитку усиновлення та налагодження співпраці регіональних координаторів; саміт, присвячений роботі з інтернатами, під час якого обговорили ефективні способи допомоги дітям, що перебувають у різних дитячих закладах; Всеукраїнський саміт керівників неурядових центрів захисту дітей, під час якого проаналізували статистичні дані по роботі неурядових центрів, обговорили стратегію їх розвитку та питання створення Асоціації неурядових центрів захисту дітей.

Аналіз результатів упровадження проектів неурядових організацій (далі НУО) засвідчив, що значна частина заходів у рамках реалізації цих проектів була спрямована на підвищення професійної компетенції фахівців соціальної сфери шляхом оволодіння новими знаннями та кращим міжнародним досвідом у сфері захисту прав дітей та соціальної роботи, адаптацію і впровадження їх у практику підготовки фахівців, розробку й апробацію технологій та методик надання соціальної допомоги, що в результаті об'єктивізувалось у форматі методичних посібників, навчальних програм і тренінгових модулів.

Слід зазначити, що співпраця між неурядовими організаціями та органами влади на рівні проектів усе ще має епізодичний характер і поки що не досягнуто рівня довгострокового співробітництва. Однак, останніми роками відбуваються позитивні тенденції у співпраці державних органів та неурядових організацій. Так, за результатами дослідження стану й динаміки розвитку неурядових організацій України 2002–2010 роки², НУО поча-

² Дослідження проведено Творчим центром ТЦК у рамках проекту «Об'єднуємось заради реформ (UNITER)» у травні 2010 року. Опитано 623 активно діючі НУО. Більшість опитаних (44 %) працюють у секторі діти та молодь, 27 % - громадянська освіта, 27 % - права людей, 25 % працюють у секторі вирішення соціальних питань. (Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2010 роки: Звіт за даними дослідження. Л.Паливода, С.Голота. – Київ, ТОВ «Видавничий дім «КуПол» 2010. – 118 с.)

ли більш ефективно інформували владу про свою діяльність; зменшується кількість організацій, які вказують на небажання з боку владних структур співпрацювати з ними як на національному, так і на місцевому рівнях; усе більше НУО звертають увагу на рівень своєї професійної підготовки (збільшилася кількість організацій, що вказали на недостатній професіоналізм НУО як причину недостатньої співпраці між НУО та владою). Слід зазначити, що НУО регулярно контактують із владними структурами і в більшості випадків обидві сторони зацікавлені у співпраці.

У підсумку слід зазначити, що внесок неурядових організацій у соціально-правовий захист дитинства в Україні з року в рік стає вагомішим. Про це свідчить досвід, набутий ними в ході діяльності, їхні здобутки та напрацювання, котрі державні органи влади мають можливість використати з метою формування цілісної системи захисту прав дітей.

Протягом останніх років в Україні активну участь у наданні соціальної допомоги дітям та реалізації державної політики у сфері соціально-правової захищеності дітей беруть бізнес-організації. Дослідження тенденцій розвитку корпоративної соціальної відповідальності та благодійності зафіксували наявність таких тенденцій, як надання переваги впровадженню довготривалих соціальних проектів на противагу проведенню одноразових соціальних акцій великими компаніями й поширення корпоративного волонтерства. Так, за результатами дослідження «Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспективи розвитку» найбільш важливими для соціальних інвестицій є (за пріоритетністю) сфера охорони здоров'я, допомога дітям та освіта. А за результатами дослідження «Практика благодійної діяльності бізнес-компаній в Україні: сучасний досвід» благодійна діяльність більшості компаній, які взяли участь в опитуванні, спрямована на своїх працівників та їхні сім'ї (90 %), а також на дітей (86 %). Допомогу дітям-сиротам і студентам надають відповідно 70 % та 68 % компаній-респондентів.

Найбільш розповсюдженими формами надання соціальної допомоги дітям з боку бізнес-організацій усе ще залишаються форми прямої матеріальної підтримки, як-от: подарунки вихованцям дитячих будинків та шкіл-інтернатів; закупка й передача закладам охорони здоров'я для дітей медичного обладнання; організація та проведення дитячих свят і творчих заходів (фестивалі, конкурси, спортивні змагання); відкриття комп'ютерних класів; облаштування меблями й необхідною технікою класів у навчальних закладах країни тощо. Усі ці форми можна віднести до благодійної діяльності. І хоча, за оцінками експертів, благодійність в Україні не має широкого розповсюдження (Україна у світовому рейтингу благодійності посідає 105 місце серед 153 країн світу), більшість компаній реалізує саме благодійні проекти.

Найбільш відомими і масштабними є проекти компанії Samsung «Пробіг під каштанами» (щорічний благодійний марафон, генеральним спонсором якого виступає компанія з 2001 року, зібрані кошти від участі в якому направляються на допомогу Науково-практичному центру дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України) і проект «Електронна лікарня» у Київ-

ській міській клінічній лікарні № 12; програма компанії «Астеліт» (торгова марка life:) «Допомогти так легко!» (збір коштів і передача їх недержавним дитячим центрам по всій країні); програма Platinum Bank «Памперс-лихоманка», спрямована на передачу мамам з дітьми, які перебувають у дитячих будинках та будинках матері й дитини, засобів гігієни (у т.ч. і памперсів), одягу, іграшок, продуктів харчування (програма реалізується на кошти, зібрані працівниками банку та збільшені у розмірі 1:1 банком).

З метою підтримки і популяризації благодійності з 2007 року проходять національні конкурси «Благодійник року». У 2011 році лауреатами п'ятого національного конкурсу «Благодійник року» стали такі компанії:

- «МакДональдз Юкрейн Лтд», який проводить міжнародну благодійну акцію «День щастя в «МакДональдз» («McHappy Day») (В Україні за час існування акції понад 7 мільйонів гривень було спрямовано на допомогу 47 дитячим закладам у 28 містах України. Закуплено і встановлено у лікарнях кардіологічне, реанімаційне, неонатологічне, пульмонологічне обладнання, апаратура для надання невідкладної допомоги, які допомогли врятувати життя десятків тисяч дітей. Остання акція збрала рекордну суму – майже 3 мільйони гривень. На ці кошти закуплені інкубатори для новонароджених у 26 лікарень України);
- ТОВ агрофірма «Земля» (Дніпропетровська область) (фінансова допомога у проведенні виховних, спортивних та культурних заходів для учнів місцевої школи – здійснено капітальний ремонт школи, встановлено сучасне мультимедійне обладнання і комп'ютерна техніка, проведено інтернет (Wi-Fi), відновлено стадіон та придбано спортивний інвентар, підтримано різноманітні культурологічні акції. Загалом у 2011 році агрофірма вкладала у відновлення школи понад 1 мільйон гривень);
- Вінницький дизайнер Ольга Родченко (м. Вінниця) (започаткувала благодійні вечори «З любов'ю до вас» на підтримку онкохворих дітей Вінниччини);
- Бізнесмен Когутяк Юрій Іванович (м. Київ), який останні п'ять років виділяє на добродійність понад 200 тисяч гривень щорічно (фінансова підтримка Благодійному фонду «Приятелі дітей» – стипендії студентам-сиротам, оплата навчальних курсів, допомога в побутових питаннях; допомога Потіївській школі-інтернату для дітей з ДЦП та наслідками поліомієліту в обладнанні навчальних та ігрових приміщень, футбольного поля і тренажерного залу, збудовано ліфт для дітей-колясочників тощо).

Проте слід зазначити, що великі бізнес-компанії все частіше впроваджують у практику своєї діяльності довготривалі стратегічні проекти, спрямовані на поширення знань, формування навичок, зміни установок та поведінки, впровадження нових інформаційно-комунікативних технологій тощо. Серед найбільш відомих стратегічних і масштабних проектів бізнес-компаній:

- освітні проекти компанії Інтел (на кінець 2011 р. в Україні кількість учителів, які пройшли навчання за програмою Intel «Навчання для майбутнього» в системі післядипломної середньої освіти, складає 38 % від загальної кількості);
- ініціативи, спрямовані на поглиблення знань учнів і вчителів середніх шкіл України в області інформаційних технологій та підвищення рівня використання ІТ у навчальному процесі реалізує і компанія Samsung «Samsung назустріч знанням»;
- довгострокова соціальна програма «Безпека дітей в інтернеті» Київстар (у рамках програми відібрано «білий список» рекомендованих сайтів для дітей, на основі якого фахівцями компанії впроваджено безкоштовний сервіс «Батьківський контроль» для безпечного виходу в інтернет з мобільного дитини, спільно з експертами Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України розроблено й видано посібник «Діти в інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі», рекомендований Міністерством освіти для середніх шкіл; разом зі шкільними вчителями інформатики розроблено методичні матеріали з викладання основ онлайн-безпеки для школярів; проведена інформаційна кампанія з питань безпеки в Інтернеті тощо;
- Програми безпеки дітей в Інтернеті реалізують також такі компанії, як «Воля», «Майкрософт Україна», «Астеліт» (торгова марка life:);
- Платіум Банк у 2010 році розпочав проект «Платіум Посиденьки» – уроки фінансової грамотності для дітей віком від 7 до 14 років;
- Проект МТС «Мобільна медицина» спрямований на розвиток телемедицини в Україні. У рамках проекту з 2009 року в мережу об'єднано 19 медичних установ, які можуть передавати діагностичні дані, отримувати консультацію профільного спеціаліста, збирати консилиум лікарів тощо.

Більшість експертів констатують, що протягом останніх років бізнес-компанії стали більш відкритими для надання допомоги у вигляді знань, інформації, товарів або послуг, людей. Підтвердженням цієї тези є тенденція поширення корпоративного волонтерства. Працівники компаній, використовуючи свої знання та досвід, допомагають вирішувати гострі соціальні та екологічні проблеми в громаді. За результатами дослідження «Практика благодійної діяльності бізнес-компаній в Україні: сучасний досвід» (2010 р.), 28% компаній розвивають програми корпоративного волонтерства. За рахунок розвитку корпоративного волонтерства, на думку експертів, Україна покращила деякі показники, у тому числі й показник розвитку волонтерської діяльності (у 2011 р. – 30 % українців згадали про певну волонтерську діяльність, у 2010 – 14 %) і у світовому рейтингу благодійності піднялася зі 150 місця (у 2010 р.) на 105 місце.

Значна частина програм корпоративного волонтерства спрямовуються на соціально-правовий захист дітей. Так, серед 10 переможців національного конкурсу «Корпоративне волонтерство в Україні – 2011»

4 компанії спрямували проекти корпоративного волонтерства у сферу допомоги дітям:

- компанія «Київстар» з програмою «Безпека дітей в інтернеті», (волонтери компанії проводять інформаційну роботу з онлайн-безпеки з дітьми, їх батьками й учителями — відвідують батьківські та вчительські збори, проводять інтерактивні семінари й відкриті уроки для дітей у школах і літніх таборах. Програмою, яка реалізується з 2009 року, було охоплено понад 2 500 дітей, 4 000 батьків та 5 000 учителів по всій країні);
- компанія «Прикарпаттяобленерго» з волонтерською програмою «Наш суперагент», яка спрямована на популяризацію безпечної поведінки з електроенергією серед дітей. У рамках програми працівники «Прикарпаттяобленерго» провели серію лекцій з безпеки у багатьох школах Івано-Франківської області;
- компанія PricewaterhouseCoopers з проектом «Разом у майбутнє!», який спрямований на вдосконалення підготовки випускників Бучанської школи-інтернату до їх майбутнього працевлаштування;
- Компанія «Ернст енд Янг» за комплекс просвітницьких ініціатив, що реалізуються з активним залученням фахівців компанії, під загальною назвою «Даємо знання для успіху».

Заслуговує на увагу і практика створення коаліцій/мереж з метою вирішення різноманітних питань соціально-правової захищеності дітей, ініціаторами і засновниками яких стали бізнес-компанії. Найбільш відомою є створена у 2008 році за ініціативи компанії Microsoft Коаліція за безпеку дітей в інтернеті. Членами Коаліції є 30 організацій, серед яких компанії «Майкрософт Україна», «Хьюлетт-Пакард», «Воля», телекомунікаційна група Vega, комунікаційна група ESG, «ПрессКом», «Астеліт» (торгова марка life:), платіжна система WebMoney, «Укртелеком» (торгова марка «ОГО!»), «Київстар», «МакДональдз Україна», видавництво «Едіпрес Україна», «Галарадіо», ТОВ «Арт-майстер», компанія SAP, проект Rozetka.ua тощо. Програма «Безпека дітей в Інтернеті» включає цілий ряд заходів, спрямованих на навчання дітей, учителів та батьків правилам безпечного користування Інтернетом. У результаті зусиль Коаліції з 2009–2010 навчального року тема безпеки в Інтернеті також внесена Міністерством освіти і науки в шкільну програму 5–12 класів.

Заслуговує на увагу і досвід реалізації компанією «Едіпрес Україна» соціальної програми «Дорога до успіху». Ця програма передбачає проведення тренінгів та перебування в таборах, де навчають дітей-сиріт самостійно організовувати і планувати свій час, висловлювати та доводити власну думку, заробляти й раціонально витратити зароблені гроші тощо, а також організацію стажувань дітей на підприємствах та у бізнес-компаніях України. Партнерами цієї програми стали понад 50 вітчизняних бізнес-компаній.

У сфері соціально-правового захисту дітей усе частіше бізнес-компанії починають активно співпрацювати з органами влади та неурядовими ор-

ганізаціями. Так, наприклад, телекомунікаційні компанії співпрацюють з профільним департаментом МВС України в напрямку протидії поширення в мобільній мережі нелегального контенту. Із цією метою розроблена й діє спеціальна процедура взаємодії щодо виявлення та запобігання розповсюдженню нелегального контенту (порнографії). Протягом 2011-2012 років в Україні проводилася робота з розробки та впровадження Кодексу щодо захисту дітей від жорстокого поводження з дітьми в мережі Інтернет та ІКТ-ресурсах. Ця робота була ініційована Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда-Україна» за підтримки Офісу Уповноваженого Президента України з прав дитини та за фінансової підтримки Міжнародної організації ЕКПАТ. Для розробки Кодексу була створена робоча група, до якої увійшли провайдери інтернет-послуг та послуг мобільного Інтернету: «Київстар», «Укртелком», «МТС». До роботи над Кодексом долучилися також громадські організації Всеукраїнської мережі проти комерційної сексуальної експлуатації дітей, інші громадські організації Громадської ради при Уповноваженому Президента України з прав дитини, Управління по боротьбі з кіберзлочинністю і торгівлею людьми, а також Інтернет-Асоціація України. Робочою групою був напрацьований Кодекс, який включає в себе питання захисту дітей від насильства в Інтернеті, у тому числі від дитячої порнографії, та регулює питання взаємодії провайдерів з клієнтами, громадськими й державними організаціями, партнерами та іншими провайдерами у сфері захисту дітей від жорстокого поводження в мережі Інтернет. Згідно з Кодексом провайдери зобов'язуються здійснювати профілактику цих негативних явищ, інформувати своїх клієнтів про відповідальність за ці злочини та про можливості уберегтися від них.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що для українських компаній, які реалізують політику соціальної відповідальності й займаються благодійною діяльністю, проблеми допомоги дітям є пріоритетними. Протягом останніх років в українській практиці подальшого розвитку набуває корпоративне волонтерство, все більше з'являється прикладів реалізації стратегічних проєктів, спрямованих на досягнення значних соціальних змін, хоча пряма матеріальна благодійна допомога все ще займає вагомe місце в практиці багатьох компаній. До позитивних тенденцій участі бізнес-компаній у соціально-правовому захисті дитинства слід віднести і створення коаліцій бізнес-організацій, і розвиток партнерства з неурядовими організаціями та державними органами. Саме розвиток такого партнерства дозволить, об'єднавши ресурси, знання і досвід, вирішити більшість проблем у становищі і розвитку дітей країни.